

Міністерство внутрішніх справ
України
Національна академія правових
наук України
Харківський національний
університет внутрішніх справ
Кафедра конституційного і
міжнародного права
факультету № 4

Національні та міжнародні
механізми захисту прав
людини

Збірник матеріалів
круглого столу

Кам'янець-
Подільський
2024

Міністрество внутрішніх справ України
Національна академія правових наук України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра конституційного і міжнародного права факультету № 4

Національні та міжнародні механізми захисту прав людини

Збірник матеріалів круглого столу
(м. Кам'янець-Подільський, 25 червня 2024 року)

м. Кам'янець-Подільський

2024

Друкується згідно з рішенням оргкомітету за дорученням Харківського національного університету внутрішніх справ від 17.04.2024 № 31

НЗ5 Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : зб. матеріалів круглого столу (м. Кам'янець-Подільський, 25 черв. 2024 р.) / МВС України ; Нац. акад. правових наук України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. конституц. і міжнар. права ф-ту № 4. – Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2024. – 327 с.

До збірника увійшли праці науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, правоохоронців-практиків, курсантів, студентів, переможців англomовного конкурсу Харківського національного університету внутрішніх справ «Права дитини та Твоя школа», присвячені актуальним проблемам конституційно-правових засад забезпечення прав людини, їх розвитку у галузевому законодавстві під час воєнного стану, дотримання міжнародно-правових стандартів щодо прав людини та особливостям правоохоронної діяльності в умовах збройного конфлікту.

УДК 342.7(477)+341.231.14](06)

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних, цитат, власних назв, географічних назв, а також за розголошення фактів, що не належать відкритому друку, тощо відповідають автори публікацій та їх наукові керівники.

Електронна копія збірника розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).

РОЗДІЛ I

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ РОЗВИТОК У ГАЛУЗЕВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Анна Олександрівна АЛЕКСЕЄНКО

викладач кафедри загальноправових дисциплін
Херсонського факультету
Одеського державного університету
внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ СВОЇХ ПРАВ ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯМИ

Повномасштабна війна в нашій державі вразила кожного, зачепила та ускладнила функціонування усіх сфер суспільного життя. Незважаючи на це, державні службовці, хоч і перейшли в особливий режим роботи, але працювати та виконувати свої посадові обов'язки в умовах воєнного стану не перестали. За таких умов державна служба, першочерговим призначенням якої є виконання завдань і функцій держави, вимушена була оперативно реагувати на нові виклики, що постали перед нею.

Конституція нашої держави хоч і не містить положень, які прямо регулюють функціонування державної служби та управління нею, однак визначає її як найважливіший інститут в аспекті розвитку української державності [1].

Основним законом, який регулює діяльність державних службовців є Закон України «Про державну службу» [2]. Відповідно до ч. 2 ст. 1 зазначеного Закону, «державним службовцем є громадянин України, який обіймає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті, отримує заробітну плату з держбюджету та реалізує визначені для цієї посади повноваження, а також дотримується принципів державної служби» [2].

З середини липня 2022 року і на період аж до закінчення дії воєнного стану державна служба в нашій країні перестала бути винятком з чинних загальних трудових правил, оскільки Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [3] суттєво торкнувся і державної служби, у зв'язку з чим, на другий план відійшли норми законодавства про працю, а також норми законодавства, що регулюють функціонування держслужбовців і посадовців органів місцевого самоврядування.

Через війну багато державних службовців виїхали за кордон, стали на захист держави до лав ЗСУ або з інших поважних причин перестали виконувати свої службові обов'язки. У зв'язку з чим у сфері держслужби на практиці виникло багато проблем, на вирішення яких і був спрямований згаданий вище Закон. Ним, з-поміж іншого, передбачається можливість для держслужбовців із територій, де ведуться бойові дії, у зв'язку з існуванням загрози для життя і здоров'я, розірвати трудовий договір за власною ініціативою

у строк, зазначений у заяві такої особи [3]. Втім, в Законі не вказано чітких критеріїв для того, коли ця норма може бути застосована.

Згідно із ч. 1 ст. 5 аналізованого Закону, в умовах воєнного стану існує можливість звільнення працівника з ініціативи роботодавця у разі його тимчасової непрацездатності або перебування у відпустці (не поширюється вказана норма лише на відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами або ж з метою догляду за дитиною до досягнення нею трьох років) [3]. На нашу думку, аналізована норма має поширюватися виключно на фронтові або прифронтові місцевості, де ведуться бойові дії, щоб гарантувати безупинну роботу органу влади. Однак в Законі для застосування цієї норми достатньо просто наявності в країні воєнного стану. То ж на практиці можуть виникати випадки зловживання нею роботодавцями на території, далекій від зони бойових дій. Адже по суті надано передумови для можливих свавільних звільнень державних службовців з різних причин, в тому числі і особистих, прикриваючись воєнним станом. Тому з метою уникнення ризиків у питанні звільнення держслужбовців, варто було б просто внести відповідні зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4], врегулювавши цим самим різні питання діяльності держслужби залежно від різних ситуацій, що мають місце під час війни.

Спрощена процедура призначення на посаду теж містить низку ризиків. Вони виражаються в тому, що задля оперативного залучення до виконання роботи держслужбовців та задля усунення кадрового дефіциту, у роботодавця є можливість укладати строкові трудові договори з новими працівниками в умовах воєнного стану [3]. У зв'язку з цим, можуть мати місце ризики суб'єктивного та необґрунтованого працевлаштування «своїх» кандидатів на посади держслужби. Через це державна служба в нашій державі може зазнати суттєвої шкоди та послаблення.

Отже, виникає така ситуація, за якої фактично нівелюється стабільність інституту державної служби та має місце втрата держслужбовцями основних гарантій такої стабільності, і замість об'єднання системи державної служби в умовах повномасштабної війни, отримуємо її ще більше роз'єднання та розбалансування, а також створимо хиткий фундамент для потенційного залучення майбутніх держслужбовців до роботи в системі державної служби на важливому етапі післявоєнного відновлення країни.

Ще одним із проблемних питань є оплата праці держслужбовців в умовах воєнного стану.

У період воєнного стану великій кількості держслужбовців доводиться отримувати значно нижчу заробітну плату за ту, яку вони мали до війни, при цьому, їхнє навантаження в більшості випадків суттєво виросло. Окрім того, у зв'язку з війною стосовно певних посад держслужби оголошено простій, оплата за який здійснюється з урахуванням ст. 113 Кодексу законів про працю України [5] та відповідно до постанови КМУ № 221 «Деякі питання оплати праці працівників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, що фінансуються або дотуються з бюджету, в умовах воєнного стану» [6]. Тобто, складається ситуація, за якої керівник на власний розсуд визначає розмір оплати часу простою, але не нижче від двох третин посадового окладу.

Таким чином, оплата праці держслужбовців, як і низка інших аспектів їхньої діяльності, в умовах воєнного стану зазнала суттєвих змін, часто

негативних, попри намагання законодавця шляхом прийняття Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» вирішити виникаючі в умовах війни проблеми в їхній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. № 30. Ст. 141. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 27-ІХ від 03 вер. 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160.

2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 4, ст. 43.

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)* 2015. № 28, ст. 250.

5. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

6. Деякі питання оплати праці працівників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, що фінансуються або дотуються з бюджету, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2022-п#Text>

Наукове видання

Національні та міжнародні механізми захисту прав ЛЮДИНИ

**Збірник матеріалів круглого столу
(м. Кам'янець-Подільський, 25 червня 2024 року)**

Відповідальний за випуск: Т. І. Гудзь
Комп'ютерне верстання: А. А. Синжерян

Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 38,01. Обл.-вид. арк. 23,76.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.